

موزة همایون

قورشون مهر قبا الو شجاری

عرب و عرب - بیزانتین و عثمانی قورشون مهر لینه مخصوص صدر

اثر

خلیل ادهم

معارف نظارت جلیله سنک امریله طبع اولمشدر

قسططنینییه

محمود بك مطبعه سی

۱۳۲۱

Constantinople

MUSÉE IMPÉRIAL OTTOMAN

SECTION DES MONNAIES MUSULMANES

CATALOGUE
DES
SCEAUX EN PLOMB

Arabes, Arabo-Byzantins et Ottomans

PAR
HALIL EDHEM

Publié par Ordre du Ministère Impérial de l'Instruction Publique

CONSTANTINOPLE

Imp. Mahmoud Bey

1904

0 1132 0164256 9
Museum of Fine Arts, Boston

موزه هایونك نشر ایلدیکی آثار عتیقه قتالوقلری

غروش	مسكوكات عتیقه اسلامیه قتالوقلری :
۲۵	برنجی قسم : ملوك تركانیه مسكوكاتی (تركه)
	۸ رسملی لوحه نی حاویدر
۴۰	» » » (فرانسزجه)
	ایکینجی قسم : خلفای راشدین - خلفای امویه وعباسیه وفروع
۴۰	عباسیه مسكوكاتی (تركه) ۵ رسملی لوحه نی حاویدر
	اوچنجی قسم : ملوك جنكیزیه وایاخانیه وقریم خانلری مسكوكاتی
۲۵	(تركه) ۴ رسملی لوحه نی حاویدر
	دردنچی قسم : خواقین ترك و سلاجقه وفروعی الخ مسكوكاتی
۴۰	(تركه) ۷ رسملی لوحه نی حاویدر
	بشنجی قسم : فاطمیون . ایوبیون و نمالیک مصر مسكوكاتی
	(تركه) دردست طبعدر
۱۰	قورشون مهرلر قتالوغی : عرب و عرب - بیزانتین و عثمانلی قورشونلری
۵	لخود و مقابر عتیقه قتالوغی (تركه) ایکینجی طبعی
۵	» » » (فرانسزجه) » نسخه سی قالمیشدر
۳	آثار هیکل تراشی قتالوغی (تركه)
۳	» » » (فرانسزجه) نسخه سی قالمیشدر
۵	آثار حمیرییه و تدمیرییه قتالوغی (تركه)
۵	» » » (فرانسزجه)
۵	آثار مصرییه قتالوغی (تركه)
۵	» » » (فرانسزجه)
۵	طونج و مزیناته دائر آثارك قتالوغی (فرانسزجه)
۱۲	رهنا (تركه)

مُؤَلَّاهُ سُبَايُونُ

قُورْشُونُ مَهْرُ قَبَا لَوْحِجَاتِ

عرب و عرب - بيزانتين و عثمانی قورشون مهرلرینه مخصوص صدر

اثر

خلیل ادهم

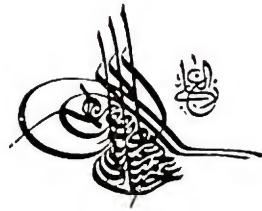

معارف نظارت جاییه سنک امریله طبع اولغشدر

قسطه طبعیه

محرور بک مطبعه سی

۱۳۲۱

باعث احيای ملک و ملت اولان شوکتلو قدرتلو ولی نعمت بیستمز
پادشاهمز افدمز حضرتلرینک سایه معالیوایه حضرت خلافتپناهیلارنده
علوم و فنونک هر شعبه سنده مشهود دیده ابتهاج بولنان ترقیات
کونا کوندن موزه هایون دخی اک زیاده حصه یاب مفخرت اوله رق بر
حال مکملیت کسب ایله مکده بولمنش و کچنده مسکوکات اسلامیه قتالوغنک
دردنجی قسمی دخی طبع و ترتیب قلمشدر . بومیانده اوله رق بوکره
دور اسلامه عائد بولنان قورشون مهرلره مخصوص اشبو قتالوق دخی
موزه هایونده موجود بوقبیل مهرلرک معرفی و بناء علیه الله بولنان
قتالوغلرکده مدار تکمیلی اولوق اوزره وضع موقع انتشار قلمشدر .

موزه هایون مدبری

فی ذی القعدة ۱۳۲۱

حمدي

مدخل

موزۀ هایونده بر خیلی وقتدنبری جمع وتلفیق اولئان وعددی همان ایکی بیکی تجاوز ایدن قورشون مهرلرک قسم کایسی بیزانتین دورینه وپک آز مقداری ده عرب ویاخود عثمانی دورلرینه منسوب اولوب بیزانتینلر زمانندن قالله اولانلرک قسم اعظمی استانبول وجوارنده کرک بعض تملرک حفری ائساننده وکرک برلدوسدن صکره ساحل بحره آتیلان قوملرک ایچنده ظهور ایتکده در . بوقورشونلر میاننده بعضاً برطرفی عربجه ودیکر طرفی روتجه یازی ورسم ایله بحر اولنلرده وارد در .

اشبو (عرب - بیزانتین) طرزنده کی مهرلرک نه درجه نادر اولدینی شوندن دخی اکلاشیلورکه موزۀ هایونده موجود اولوب اون درت عدددن عبارت اولان مهرلر شمعی به قدر معلوم اولان قولکسیونلرک اکمکمللرندن عد اولنه ییلور .

صرف عربی خط و عبارتی محتوی اولان مهرلرک کانیجه بونلرک شمعی به قدر استانبول وجوارنده طپراق ایچنده بولندینی بزجه بجهولدر . پک بیوک نوادر ایدن اولان بوقورشونلرک سوریده ویاخود خطه عراقده ظهور ایلدیکی مرویدر . موزۀ هایونده بولئان عرب قورشونلرینک قسم اعظمی اشترا صورتیه تدارک ایدلمشدر .

اشته شو کوچک قتالوقده مذکور عرب قورشون مهرلرله عرب - بیزانتین طرزنده کی مهرلر و عثمانی مهرلری وسائر بعض قورشونلر موضوع بحث اوله جقدرکه جموعنک عددی انجق یتش قدر اولدینی حالده ندرتارینه نظراً مهم بر قولکسیون تشکیل ایتمشدر .

علی العموم قورشون مهرلر . کرک حاوی اولدقاری عبارات وکرک شکل و هیئتلری واسطه سیله بزده ورت قطعیده محل استعمالینی بیلدیرر . طبق بوکون کمرکارده . پوستلرده و بانقه لرده صندقلری ، اماناتی

وطور بدلی و یا خود بعض اوراق رسمیه یی (قورشونلامق) اصولی جاری اولدینی کبی ازمنه سالفده دخی عین حال فقط دها بیوک بر مقیاسده واقع اولور ایدی . بیزانتینار زمانندن نشأت ایدن بیکلرجه قورشون مهرلرک عبارتانه کوره ایمپراطورلردن و پطریقلردن بدأ ایله تالک کوچک مأمورلرد وارنجیه قدر بویله مهرلر قولانلانی کبی بعض اعیان بلده وکشی زادلر دخی کندولرینه مخصوص فاملیا مهرلریله تمغا وضع ایدرلر ایدی . حتی بعض اوراق رسمیه نک و یا خود کیسه لرک مسکوک التون مهر ایله دخی مهرلندیکی^(۱) معلوم و (بول) تسمیه اولنان بوالتون مهرلردن بر قاجی بعض موزلرده محفوظدر .

خلفای امویه و عباسیه و فروع عباسیه زمانندن قالمه مهرلرک ویرکو و جالیه امورنده و سائرده استعمال اولدینی اکلایشیله یور .

قورشون مهرلرک تصنیف و مقایسه سندن نه مهم نتیجه لر استحصال ایدیله چکی و تاریخه نه یولده خدمت اولنه جنی آشکاردر . امور دول عتیقه یه عائد اولان بر چوق عادات ایله مناصب مختلفه نک درجاتی و یکدیگرینه مربوطیتی بو کوچک قورشونلر واسطه سیله اکلایشلینی کبی اوزرنده محکوک بولنان ارکان دولت و یا خود فاملیا اسملریله تاریخلری کندولرینک قنئی زمانلرده یشادقلاری ونه کبی خدماتده بولندقلرینی بیلدیرر . بو صورتله طبق مسکوکات قدیمه نک تصحیح و تعیین توارینخده ایتدیکی خدمتی قسماً بوقورشونلر دخی کوریر . بناء علیه آثار عتیقه قولکسیو-نجیلرینه بر مدتدنبری بونلر دخی بر یکی یول آچمشدرکه نه قدر زیاده طوبالانسه ونه قدر تدقیق اولنسه اوقدر زیاده استفادینی موجب اولور . جنوق کره قورشون مهرلرک اوزری اسمر رنکده سرت بر جلا ایله مستور اولدینی حالده بولور . بونلرک دور زمان ایله بوزولوب تحال ایلدکاری مشاهده اولنماشدر .

انجیق قورشون طوبالایخیلرینی مأیوس ایده جک بر جهت واردکره

[۱] فریدون پاشا : نزه الاسرار والاخبار فی اخبار احوال غزای سکتوار

اوده بوقورشونلرك بعضيلرى طوپراقدن چيقوب برمدت هوا ايله تماس ايتدكده تخمض ايله اوزرندە بياض برطوز حاصل ايدرك يواش يواش يازى و رسملرك غائب اولوب نهايت بتون بتون قورشونلر طاغيلوب محو اولميسيدر . بوكا قارشى هيچ برچاره بولنه مامشدر . بوكيفيت اوروپانك سائر شهرلرندە حفظ اولنان قورشونلردە دها زياده كورلمكدەدر . هرقتدر بعض كتابلردە قورشونلرى ياغه باتيرمق ، اوزرلرينه برنوع ورنى سورمك وياخود ياغلى كاغدلره صارمق كېي برچوق معاملانله محودن محافظه يوللارى كوسترلمش ايسەدە هيچ برينك برنتيجە حسنه توليد ايدەمدىكى تجارب عديده ايله ثابت اولمشدر .

طوپراقدن تازە چيقان قورشونلر ايله دكتر كنارندە بولنانلر بينندە فرق واردر . طوپراقدن چيقان قورشونلردە يازى و رسملرك آرايى على الاكثر سرتشمش طوپراق ايله ملودر . دكتردن چيقانلر ايسە صدمات امواج ايله قوم و طاشلارە سورتديكندن اكثرياسطحلرى آز چوق آشمشدر . هرايكى سورتدەدە بونلرى مهمما امكن تطهير ايتمك لازمدر . اولاملاصق اولان كير و طوپراغى يموشاتمق ايجون برمدت صغوق صو ايچندە براقهرق آره صيره ياش برفورچه ايله فورچه نور .

چاقى وياخود ديكر معدنى برسرت اوج ايله قازيتمقدن اجتناب ايتليدر . چوق دفعەلر يازى و رسملرك اوزرندە بوبرك كېي قبارتيلر حاصل اولمشدر . بونلر قورشونك اساسنه ايشالەمش اولديغندن برطرف ايدملرى غير قابلدرد . بعض دفعە ايسە يازيلرك اراسندەكى مواد اجنبية فورچه ايله دخى چيقمديغندن بر كوچاك اغاچ پارچهسى اوجى ايله كيدريابه بيلور . هر حالده طوز روحي و سائرە كېي حامضات قورشونە تأثير ايدەجكندن اصلا قوللانماز .

علم مسكوكات اربابندن موسيو (استيقل) ، سركه نك قورشونە تأثير ايتيديكندن بحث ايله ، سطحندن چيقميان طوپراغك ازالهسى ايجون قورشونى

سرکه اینچند قایناتنی توصیه اید یور . بوسورتله اولدقچه تطهیر اولنان
 قورشونک برمدت صکره نه حال اخذ ایلدیکنی تجربه ایتک لازمدر .
 بومسئله نک بوقدر تطویلندن مقصدمز یکی الده ایدیلن برقورشون
 تمامیه اوقونور برحالد ایه اصلا تطهیره قالقشلمیه رق درحال یازیلرینی
 حل و قرائت ایتک و برده دقتلیجه رسمی یاییله رق برقالین کاغده
 صاریلوب صاقلامق و یالکز یازیلری طوبراق ایله مستور اولانلری
 تمیزله مک و ذاتاً بوزولمغه یوز طوتمشلیری علی حاله محافظه ایتک
 لازم کلدیکنی بیلدیرمکدر .

(۱)

عرب قورشونلری

صرف خط عربی ایله محرر اولوب آئیده مختصر آعریف ایدیان قورشون مهرلر موزده هایون قولکسیونلرینه ادخال ایدلمدن اول فرانسه مستشرقیندن موسیو (قازانووا) طرفندن سائر اوتوده بریده موجود اولان برقاج مهر ایله برلکده بر مقاله طرزنده فرانسه فن مسکوکات رساله موقوته سنده [۱] نشر و برجوغنک رسمارینی دخی درج ایلمش ایدی. بوقورشونلرک محتوی اولدینی یازیلرک حل و قرائتی نه قدر مشکل و بعضاً کونلرجه اوغراشمغه محتاج اولدینی نظر دفته النور ایسه بوبابده موسیو قازانووانک همت و اقتدارینی تقدیر ایتماک قابل دکلدر. مع مافیه بو بیک سنهاک اشیاى نادره موزده هایونه الحاق ایدلکدنصکره بعضیلری تطهیر اولنهرق قرائتلرنده تصحیحات جزویه اقتضا ایتدیر. مشدر. بوقولکسیونک حاوی اولدینی قورشونلرک قسم اعظمی ایرانده واقع همدان دن کلدیکی مرویدر، یالکز برقاج عددی استانبولده تدارک اولمشدرکه انلرک دخی عباردهلرینه نظراً خطه عراقدن ویاخود ایراندن کلش اولسی اغلب احتمالدر.

بوکی قورشونلره دائر الک اول علم مسکوکات اربابندن متوفی موسیو (استیقل) آلمان جمعیت شرقیه سی رساله موقوته سنده [۲] اوزون ومهم بر مقاله درج ایلمشدرکه بومقالده جنرال بارطولومه ئی طرفندن آلمانیا ده واقع (ینا) دارالفنونی مسکوکات قایینه سینه اهدا اولنان طقوز عدد قورشونی برصورت علامنده قرائت ایلمش ومهرلرده مذکور اولان

[۱] P. Casanova, Seeaux arabes en Plomb; Revue Numism., 3. Série, T. 12, 1891, pg. 97.

[۲] Stückel, Neuentdeckte kufische Bleisiegel und Verwandtes, Zeitschrift d. deutsch. morgenl. Gesellsch; B. XX, 1866; pg. 336.

كرك حڪمدار وقصبة اسمارينه وكرك سنه لرينه دائر تتبعات عيقهده بولنمشدر . غريبدركه بوقورشونلر دخی ايرانده وباخصوص همدانده طوبلانمشدر . بونلر میاننده بر دانه سی بزم قولکسیونده ۲۰ نومرولی قورشونك عینی اولوب عبارده لری بر درجه یه قدر یکدیگری تکمیل ایده بور . بو نوع قورشونلرک ، تاریخی اعتبار یله ، اک اسکیسی موسیو قارمون- غانونک نزدنده اولوب خلفای امویهدن هشام بن عبدالملک نامنی حاویدر [۱].

موزه هایون قولکسیوننده کی عرب قورشونلری خلفای عباسیه دن ابوجعفر عبدالله المنصور (۱۳۶-۱۵۸) زمانندن بدأ ایدوب یازیلری قارتمه اوله رق بعضاً کوفی ، بعضاً کوفیدن بوزولمش خط عربیدر . شکله لری درت کوشه ، بعضاً مدور ونادراً اوچ کوشه لیدر . هان کافه سنک ایچنده بر طرفدن دیگر طرفه بر ویا متعدد دلکله وارددرکه بونلردن بریره ربط اولنقی اوزره تل کچر ایدی . بو قورشونلرک بر قاجی مستثنا اولمق اوزره دیگرلرینک یالکیز بر طرفی محرردر . بونلر براوفق تیمور قاب ایچنه دوکلدیکی و بعضاً بوقاپلرک ایچنه بر بزدخی قولنمش اولدینی قورشونلرک ارقه سننده کوریلان تیمور پاسی و برك انطباعاتدن اکلاشیلور . یازی یی حاوی اولان تیمور قاب قورشون صغومغه باشلادینی وقت باصلمش اوله جقدرکه — طبق شمیدیکی مهر بالمومنک انطباعاتنده اولدینی کبی — علی الاکثر یازینک کنارلری طیشاری طوغری طاشغین وقباریق قالمشدر . ایکی طرفی محرر اولانلره کلنجه بونلرک اسکیدن سکه ضربنه مخصوص قالبلر ایله باصلمش اولدقلرنده شبهه یوقدر .

[۱] موسیو قازانووا نك بالاده بیان اولنان مقاله سنه مراجعت اولنه.

خلفای عباسیه زمانى

ابوجعفر عبدالله المنصور زمانى

۱۳۶ — ۱۵۸

— ۱ —

تاریخی
۱۲۷
۱۲۹

اورته ده : .. سنة سبع واربعين

.. مئة فى شهر

سنة تسع

واربعين و مئة

اطرافنده :

... لامير جعفر .. | مؤمنين اكرمه .. | موى محلمه سا (؟) |

قولكسيونده موجود عرب مهرلرينك اك اسكيسى اولان
بومهرك اطرافنده كى يازيلر غايت بوزوق اولديغندن تماميله حل وقرائت
اولته ميور. موسيو قازانووا مقاله سنده (نومرو ۲) «... الامير جعفر بن
ميرالمؤمنين اكرمه الله | موسى (؟) مختلفه» كى قرائت ايدوب بو
مهر المنصورك اوغلى جعفرك اسمنى طاشيدينى واوچنجى پارچه ده
«موسى مختلفه» كى قرائت اولندينى حالده مهرك اورته سنده مندرج
ايكى درلو تاريخك سبى اكلاشيله جغنى درميان ايدهور . فى الواقع ۱۴۷

و ۱۴۹ سنه لرینک بردن یازلمسی شایان دقت ایسه ده دوره سنده کی یازینک نقصان و بوزوق اولسندن طولانی بر معنا ویریه میور .
 مسکوکات سلجوقیه ده بویه ایکی تاریخی سکه لره تصادف اولندیغی واردر [۱]. از جمله علاءالدین کیقباد اولک محل ضربی محرو اولمیان بر کوش سکه سنده یازی ایله « سنة خمسة عشرین و ستمائة » بولندیغی حالده ظهرنده رقم ایله ۶۲۴ مضروبدر .
 مھرك ارقه سی آز قباریق اولوب بر بز اوزرینه دوکلسدر . تلك کچدیکی دلیکدر دخی کوریلور .
 قطرلری ۲۱×۲۵ میلیترو

ابوالفضل المتوکل علی الله زمانی

۲۳۲-۲۴۷

— ۲ —

تاریخی ۲۴۵

الفضل بن

اورته ده :

احمد

اطرافده : ... | سنة خمس | واربعین | و مائتین |
 قورشون اولد قجه تحلل ایتکه باشلا دیغندن کنارنده کی یازینک ایملک قطعہ سی اوقونه میور . موسیو قازانووا (نومرو ۴) ابتداسنی « برکة من الله (?) » کبی قرائت ایتشددر .

ارقه سنده تل کچمک ایچون اوزونلغنه بر دلیک واردر . قطری ۱۵×۱۸

[۱] مسکوکات قدیمة اسلامیه قتالوغنی ، قسم رابع ، صحیفه ۱۷۲ ، نومرو ۲۷۶

ابوالعباس احمدالمعتضد بالله زمانی

۲۷۹—۲۸۹

— ۳ —

تاریخی ۲۸۰

اورتده : جالیة ماه
الكوفة لسنة
ثمانین ومائتین

اطرافنده : بسم الله برکة | عبدالله المعتضد | بالله امیر | المؤمنین اعزه الله
« جالیة » کلمه سنه بوراده ایلک دفعه تصادف ایدیله یور . فقط بوندن
صکره کی مهر لردمه مکرراً کوریله جکدر . موسیو استیقل بالاده ذکر ی
سبقت ایدن مقاله سنده بو کلمه یه دائر برچوق معلومات ویرمشر . قاموس
ترجمه سنه نظراً جالیة اهل ذمتک تکالیفیدر . بناءً علیه برنوع « ویرکو »
دیمکدر . ماه الکوفه ایرانده واقع « دینور » قصبه سنک اسمیدر . بو مهر
ایله ۲۸۰ سنه سنده ماه الکوفه نک ذمیاتی تمغالتمشر .
مهر بز اوزرینه دوکلدیکندن بزک نسجی وتلك کچدیکی دایک
موجوددر .

قطری ۱۸ × ۲۱

— ۴ —

تاریخی ۲۸۳

اورتده :

[ل] عبدالله احمد
الامام المعتضد
بالله مما امر به عامه
محمد بن الحسين الجالية
بهمدان لسنة ثلث
و ثمانين و مائتين

اطرافده : بسم الله .. بركة (?) .. | |

المعتضدك زمانده و ۲۸۳ تاریخده محمد بن الحسين نامنده بر والی
واسطه سیاه تحمیل اولنان همدان ویرکوسنک مهر لندیکی قورشونلردندر.
مهرک ارقه سی یحی اولوب قالین بریز اوزرینه دوکمشدر .

قطری ۲۲ × ۲۵

— ۵ —

تاریخی موضوع دکلدر

اورته ده :
 علی
 یدی محمد
 بن اسحق

دوره سند : لعبدالله ابی [العبا] س معتضد بالله امیرالمومنین
بومدور قورشون دیکرلرینه نسبة اولدقجه اینجه اولوب ظهیرینک
اورته سند برقباریق واردرکه تل اورادن کچشمدر .
اورته ده اسمی اوقونان « محمد بن اسحق » کیم اولدینی معلوم دکلدر .
هرحاله « علی یدی » تعبیریه بومهری اعمال ایدن دیمک اولیوب اکثریا
سکه لرك اوزرلرنده دخی بولندینی وجهله قدیماً والیر طرفندن قضالرك
اداره سنه تعیین اولتان مأمورلر اکلشمالیدر .^[۱]
قطری ۲۰

[۱] مسکوکات قدیمه اسلامیة قنالوغی ، قسم ثانی ، مدخل ، صحیفه سه .

ابو محمد علی المکتنفی بالله زمانی

۲۸۹ — ۲۹۵

— ۶ —

ناربخی ۲۹۴

بسم الله لعبد الله

المکتنفی بالله [۱]

محمد بن محمد

سنة اربع وتسعين

ومايتين *

احمد بن محمد بر مأمورك اسمی اوله جقدر. بشنجی سطرده چیچکدن
صکره بر اشارت واردرکه اکثریا سکه لرده مستعمل اولان (نخ) ویاخود
(واف) کبی برکله اولمسی محتملدر. بوقورشون زیاده جه تحال ایتمه
باشلامشدر.

فطری ۲۳

— ۷ —

تاریخی ۲۹۰

[سنة]

اورته ده :

تسعين

ومئتين

حمد [؟]

اطرافده : [بسم الله الا | امام الممك [تفی] | بالله امیر | المؤمنین

بومهرک قراستی غایت مشکدر ، مع مافیہ تاریخی ایله اسم توافق
ایلدیکندن مکتفی باللهک زمانه عائد اولدیغنده شبهه یوقدر .
بوزولمغه باشلامشدر .
قطرلی ۲۲ × ۲۰

~~~~~

ابوالفضل جعفر المقتدر بالله زمانی

۳۲۰—۲۹۵

— ۸ —

تاریخی ۳۱۱

[۱] اسم الله العبد

[۱] لله المقتدر

لله اسحق بن [۰۰۰]

د سنة احدى

عشرة وثلاثه [ايه]

مسیو قازانووه [نومرو ۸] برنجی سطرده [لعبد] کبی او قومش
ایسه ده لامک اولنده برده «الف» واردر . او چنجی سطرده (اسحق)
کلمه سندن صکره (بن) پک ایو او قونور . بوندن صکره (العباد) کبی بر
اسم واردر که بونک (د) حرفی دردننجی سطرده تصادف ایتشد .
قورشون بوزولمغه باشلامشدر .

طری ۲۰

~~~~~

خليفة اسمی موضوع اولمیان

— ۹ —

تاریخی ۲۴۱

اطرافنده: بسم الله سكة | هل الذمة با | لکرج لسنة احدى | وابعین مایتین

اورته سنده : ابراهیم بن
عبد الله

بو مهرک اطرافنی اولجه تطهیر اولمندیغندن موسیو قازانووا تاریخی
ایو حل ایده میوب فقط بعض اسبابه منی ۲۹۱ ایله ۲۹۴ اراننده اولمسنی
درمیان ایده یور .

مع مافیه قورشون تطهیر اولندقدن صکره سنه سنک ۲۴۱ اولداینی
شبه سز او قونیور . اربعین کله سنده (ر) حرفی (ب) نک اوزرنده در .
(مایتین) کله سی (ماس) کچی محرردر .

قطری ۲۰

آل ابی دلف یاخود عجلیون

عبدالعزیز بن دلف

۲۲۵ — ۲۶۰

— ۱۰ —

تاریخی ۲۵۶

قورشونلریمز میاننده مثلث الشكل اوله رق یالکنز بومهره تصادف اولنور .

مثلثک ضلعلرنده اوج سطر اوله رق :

جالیه الکرچ والبرج | المهدی بالله امیر المؤمنین | مامربه الامیر عبد اورتده :

العزیز بن دلف سنه []

ست و خمسين

وما

یتین

بومهر دخی تمیزلندکن صکره بعض یرلری دهـا ایو قرائت اولنه بیلمشدر . مثلاً المهتدی « المهدی » کبی یازلمشدر . تاریخک ۲۵۵ یربنه ۲۵۶ اولدینی اکلاشلدی . « خمسين » پک ایو او قونمور ایسه ده المهتدی بالله ۲۵۰ ایله ۲۵۶ اردسند حکومت ایتمش اولدیغندن بشقه برشی اوله ماز . ذاتاً المهتدی باللهک سکهلری ده غایت اندردر . موزۀ هایونده

سرمین رای ده مضروب ۲۵۵ تاریخی بر التون سکسی موجود در [۱].
ارقه سنده نلک کجی دایک کورینور . قطری ۱۸

آل ابی دلف حصده تاریخ طبری وابن اثیرده برخیلی معلومات
بولدینی کی بوسلسله نلک برنجیسی اولان ابو دلف قاسم بن ادریس عجلی،
مؤلفین مشهوردن اولسی حسابله، ابن خلکانده کندوسنک ترجمه
حالدیه مضبوطدر. ابی دلف فاملیاسنه (عجلیون) دخی اطلاق اولنوب
۲۱۰ دن ۲۸۵ سنه سنه قدر دوام ایتمیشلردر [۲].

بوقولکسیونده ۱۰ نومرو دن ۱۸ نومرویه قدر اولان مهرلر
آل ابی دلفه عائد اولوب بونلر ابودلفنک اوغلی عبدالعزیز ایله بونک
اولادی اولان دلف واحمدک برده العزیز بن عمر دلفنک اسملرینی
محتویدر. العزیز بن عمر دلفنک اسمنی حاوی بولنان مهر نومرو ۱۸ ده
تعریف اولغش ایسهده مراجعت ایدیلان کتب توارینخده بوذاته دائر
هیچ بر معلوماته دسترس اولنه مامشدر.

قورشونلرده اسمی سبقت ایدن (الکرج) شهری اصفهان ایله
همدان قصبه لری اراسینده واقع اولوب ابودلف قاسم طرفندن تأسیس

[۱] مسکوکات قدیمه اسلامییه فتاوغنک قسم ثانییی طبع اولندقدن مسکوره
الده ایدلشدر .

[۲] سنه ۲۱۰ ابودلف قاسم بن عیسی العجلی

• ۲۲۵ عبدالعزیز بن ابودلف

• ۲۶۰ دلف بن عبدالعزیز

• ۲۶۵ احمد بن عبدالعزیز

• ۲۸۰ سون بن عبدالعزیز

الی ۲۸۵

اولاشدر [۱]. ینه اوجواردده بولنان (البرج) شهرى دنخى آل ابى دلفك
مماكى داخلنده ایدی و بو ایکی قصبه (ایغار) صورتندۀ تکالیفنى تأدییه
ایتکلرندن انلره (ایغاران) [۲] دنیلور ایدی. ایغار تحصیلدار کلکسزین
طوغریجه سنوی بر مقنن ویرکوی مرکز حکومتیه کوندرمک دیمکدر. [۳]

[۱] یا قوت ، معجم البلدان : الکرج وهى مدينة بين همذان واصبهان فى
نصف الطريق والى همذان اقرب ويضاف اليها كورة واول من مصرها ابو دلف
القاسم بن عيسى العجلي ومن بروجرد الى الکرج عشرة فراسخ ومن الکرج
الى البرج اثنا عشر فرسخا وبين الکرج وهمذان نحو ثلاثين فرسخاً الخ .

[۲] ینه اوراده : الايفاران بالکسر والقین معجمة والف وراه والف اخرى
للاذبة ونون اسم لعدة ضياع من عدة کور أوغرت لمیسی ومقل ابی ابی دلف
العجلي رحمه الله تعالى وقيل لها الايفاران اى ايفارا هذين الرجلين وهما الکرج
والبرج الخ .

[۳] قاموس ترجمه سى ، جلد ۲ ، صیغه ۱۴۳ ، مطبعة عثمانیه .

تاریخی ۲۶۲

— ۱۳ —

مربع الشكل اولوب خارجاً :

بسم الله جالیه الصریح | والبرج المعتمد | علی الله امیر المؤمنین | منین مامربه
 داخلًا : الامیر دلف | بن عبدالعزیز سنة اثنین | وستین
 مرکزده یکدیگری مقاطع اوله رق : وما یتین
 قورشون بر آرز بوزولمغه باشلامشدر .

قطری ۱۶

احمد بن عبدالعزیز

۲۶۵ — ۲۸۰

— ۱۴ —

تاریخی ۲۷۲

مربع الشكل اولوب خارجاً :

بسم الله جالیه الکریح | والبرج المعتمد | علی الله امیر المؤمنین | مامربه الامیر
 داخلًا : احمد بن عبدالعزیز سنة اثنین و سبعین و مائتین
 مرکزنده برچقورلق اولوب اوراسنده یازی اولوب اولمدینی معلوم
 دکادر .

قطری ۱۹

— ۱۵ —

ناریخی ۲۷۳

مربع الشکدر . خارجاً :

بسم الله جالیه الصکر | ج والبرج المعتمد | علی الله امیر المؤمنین
 ما امر به الامیر ابوالعبا
 داخلاً :

س احمد بن | عبدالعزیز | سنة ثلث | وسبعین ومائتین
 مرکزنده :

العزة لله

موسیو قازانووا تاریخده « ستین » کبی او قومش ایسه بعدالتطهیر
 « سبعین » اولدینی تحقق ایتشد .
 قورشون بوزولمغه باشلامشدر .

قطری ۱۸

— ۱۶ —

ا.ر.نخى ۲۷۴

مدورال شکل اولوب یازیلار بربری ایچنده اوچ دائرهیه تقسیم اولمشدر .
خارجاً برنجی دائرده :

بركة جالية الكرج والبرج لسنة اربع وسبعين ومائتين
ایکینجی دائرده :

مما امر به الامير ابوالعباس احمد بن عبد
اوجنجی دائرده

العزيز [ایدہ] الله العبدہ
مرکزده : لله

موسیو قازانوا اوجنجی دائرده «العزيز خلد ملکه لله» کبی قرائت
ایتمش ایسهده بو قورشونک عینی اولان ۱۷ نومرولی مهرده (ایدہ)
کلهسی ایوجه اوقونیور .

قطری ۲۰

— ۱۷ —

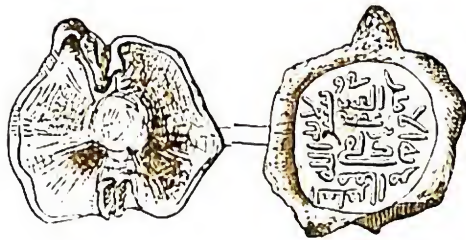
تاریخ وعباردهسی بالاده کی ۱۵ نومرولی مهرک عینیدر . اوجنجی
سطرده «العزيز ایدہ الله العبدہ لله» شهبسز قرائت اولنور .
قورشون بوزولمغه باشلامشدر .

قطری ۲۰

العزيز (۴) بن عمر دلفی

— ۱۸ —

تاریخچه

مدورالشکل اولوب فقط یازیلر مربع طرزده اوله رق درت سطر
کنارلرده وایکی سطر اورتهدر.
اطرافده صولدن باشلایه رق :

لایه العام
بسم الله | — | عامر | به الامیر | العزيز
قو

اورتده :

بن عمر

دلفی

طری ۲۷

عبارات مذکورده شویله اوقونه جقدر : « بسم الله مما امر به الامیر
العزيز بن عمر دلفی فی ولاية العامر ». بومهرده خایفه اسمی بولندی
کبی تاریخ دخی یوقدر. عمرک ۲۸۵ سنه سنده وقوع وفاتیه بو عائله اجرای
حکومتدن منقطع اولدینی جمله روایات تاریخیه دن اولوب عمرک الـ
نامنده براوغلی بولدیغه دائر بر قیده دسترس اولنه مدی. اغلب احتمال
نظراً الـ بدرینک حیاتنده بر مأموریتله مکلف بولندی اکلایلیور.
« دلفی » تعبیری دخی شایان دقدر.

آل بویه

عمادالدوله ابوالحسن علی (۳۲۰-۳۳۸)

رکن الدوله ابوعلی حسن (۳۲۰-۳۶۶)

— ۱۹ —

تاریخی ۸ [۴] [۳]

[۱] خلیع لله امیر

[۲] مؤمنین ع

[۱] لدولة ابوالحسن

[سر] کن الدوله ابوعلی

... سنه ثما ...

.....

موزة هایون مسکوکات قواکسیونلرنده آل بوییدن عمادالدوله ایله
معزالدوله نك مشترك سکه لری وار ایسه ده عمادالدوله ایله رکن الدوله نك
سکه مشترك لری موجود دکدر . مع مافیة فرانسه مسکوکات قایینه سنده
همدانه مضروب بر دینار بولندیغنی موسیو قازانووا سویله یور . بومهرک
تاریخنه کلنجه یالکیز « سنه ثما [ن] » موجود اولوب قشوری کسیکدر .
موسیو قازانووانک در میان ایلدیکی کبی ۳۳۸ سنه سی قبول اولنه ییلور .
زیرا بر طرفدن المطیع لله ک حکومتی ۳۳۴ سنه سی ظرفنده بدأ ایلدیکندن
۳۲۸ اوله میه جنی کبی دیگر طرفدن دخی ۳۲۰ دن ۳۳۸ سنه قدر حکومت
ایدن ابوالحسن علی انجق ۳۳۴ تاریخنده المستکفی بالله طرفدن

(عمادالدوله) لقبيله تلقیب قلنمشدر [۱] . بناءً عایه بو قورشونك تاریخی
۳۳۸ دن غیری اوله ماز .

قورشونك ارقهسی قباریق اولوب تلک کچدیکی دلیک موجوددر .
قطری ۲۴

[۱] مسکوکات قدیمه اسلامیة قنالوغی ، قسم ثانی ، صحیفه ۳۳۹ .

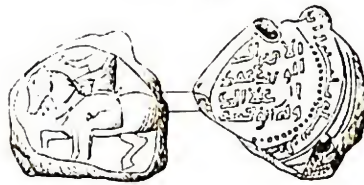
آل کا کویہ [۱]

علاءالدوله ابو جعفر محمد

۳۹۸ — ۴۳۳

— ۲۰ —

تاریخی ۴۳۰

قولکسیونمزده ایکی طرفی مضروب اوله رق ایلک دفعه تصادف
اولنان بوقورشون مدورالشکل اولوب اورته سنده درت سطرودوره سنده
برسطر یازی وارددر .

و جهری ، مرکزنده :

الامیر السـ [مد]

..... عضد

ال[دین]علاءالد

ولـ ابو جعفر

دوره سنده : [اصب]هـان سنـه ثلثین واربع [حایه]

ظہری : طولـه طوغری متوجه بر آتلی رسمی .

قطری ۲۰

[۱] ابن اثیر ، جلد ۹ ، صفیحه ۷۷ و ۱۹۴ . — منجم باشی تاریخی ،

بو قورشونك برعینی (یەنا) موزە سەندە موجودا اولوب موسیواسا تیقل
مقالە سەندە تعریف ایتیش ایسە مذکور قورشونك یازیلری غایت نقصان
اولدیغندن یالکمز «باسمەن» کلەسنی اوقویە بیلەش و بئەء علیە بزم مەهرک
محل ضربی بوسایەدە تەکیمل اولمەشدر. ظەرنەدەکی سواری رەسەندن طولانی
موسیو استیقل اصفهان و همدان طرفلەرنەدە اجرای حکومت ایدوب
بعضاً اوزرنەدە سواری رەسەنی حاوی بولان ساجوقی شعبەسی مسکوکاتیە
مقایسە ایدرک بو قورشونك دردنجی و یابشنجی عصر هجری یە عائد
اولدیغنی درمیان ایتەشدر [۱].

بزم مەهرک مرکزنەدەکی یازیلەر هان تمام کییدر. برنجی سطرک
نەایتەدەکی کلە «السید» و یاخود «السند» اولسە کرکدر. ایکنجی سطرک
ابتداسنەدەکی کلەنک نەایتی اولمق اوزرە «ید» کبی برشی کورنیور.
موسیو قازانوا بوسطری «المجاهد (?) عضد» کبی اوقومەشدر.

مع التأسف زیادە سیلە تحلل ایتەکه یوز طوتمش اولان بونادر مەر،
محتوی اولدیغی عبارە یە نظراً اصفهان حکامی اولوب ۳۹۴ دن ۴۳۷
سەنە قدر دوام ایدن بنوکا کویتک برنجیمی علاالدولە ابو جعفر
محمدک زمانەدە ۴۳۰ تاریخنەدە اصفهانەدە ضرب اولمەشدر. موزە
هایونەدە آریلوب تصنیف ایدیلا ن مسکوکات اسلامیه میانەدە آل کا کویە
سکەلری چیقەماشدر. مع مافیه پارس ولوندرە موزەلرنەدە و دها سائر
بعض قولکسیونلردە بو سکەلردن موجود اولوب هیچ برنەدە. بو
قورشون مەردە اولدیغی کبی، سواری رەسەنی بولمەدیغنی موسیو
قازانوا بیان ایدە یور.

تعین اولنه میان قورشونلر

— ۲۱ —

مدورالشکل وایکی طرفی مضروبدر .

دجری :	له	ظہری :	عاس
	قسیم الدوله		حد
	حسام امیر		
	المؤمنین		

طری ۲۲

موسیو قازانوا بومهرک حاوی بولندیی اسمہ ووجهنده کی عبارتہ
داثر بعض تفصیلات ویردک برکوش کا کویہ سکہ سیلہ بالمقایسہ آل
کا کوپہدن برینہ عائد بولنمی وظهرندہ کی عبارتہ نک دخی « عشر جند »
کبی اوقونہ بیامسی احتمالاتی درمیان ایدہ یور . حالبوکہ « قسیم الدوله »
لقبہی حائر آل کا کوپہدن کیسمہ معلوم دکادر .

قورشونک ظہرنده کی عبارتہ « عیش جند » کبی دخی اوقونور .
بوتقدیرده درون کیسده بولنان اقچه عسکرک دیرلکی یعنی معاشی
اولدیغنه اشارتدر .

— ۲۲ —

مدورالشکل اولوب یالکیز برطرفده یازی واردر :

محمد بن (؟)

لهراد (؟)

دیگر طرفده :

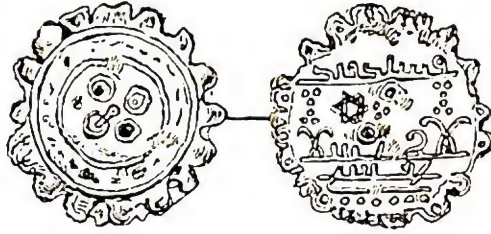

دروندن تل چمکه مخصوص دلیک یوقدر .

قطری ۱۸

نذر و وفقه عائد مهرلر

— ۲۳ —

مدورالشكل وكنارلری تیرتیللیدر .

وهمزی : کوفی یازی ایله :

فسیکفیک | هم الله | بحسبی (۴)

ظہرندہ متحدالمركز ایکی دائرہ ایچندہ درت عدد کوچک یوارلقلر
مرتسمدر .

قطری ۳۰

— ۲۴ —

مدورالشكل اولان بو قورشونك ایکی طرفیدہ کوفی یازیلر ایله
مضروبدر .

برطرفندہ ایکی کرہ « الله احد »

اورتہدہ « لله »

دیگر طرفی اوقونہ میور .

قطری ۱۵

— ۲۵ —

مدورالشکلدر. یازیلری کوفی اولوب مختلف دائرملر ایچینده در .
برطرفده :

عليه السلام
يا ملاء

دیگر طرفده :

عليه السلام
لک

قطری ۱۷

— ۲۶ —

بالاده کنه مشابه اولوب یازیلری دهه بوزوقدر .

قطری ۱۷

— ۲۷ —

مدورالشکلدر .

وجهی : کرفت اوله رق ثلث خط ایله :

احد صمد کینف قاف یا خفی الالطاف نبجا مما نضاف

ظہری :

هو ||||| |||

ط	ی	ف	ح
ف	ح	ط	ی
ح	ف	ی	ط
ی	ط	ح	ف

...م

قطری ۳۰

— ۲۸ —

مدورالشکل و یازیلری ثلثدر .

وجهی : عبارده بالاده کینک عینیدر . یازیلر ده سادهدر .

ظہری : اون التی خانہ لی بر مربع اولوب خانہ لک ایچنده ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱، ۰
رقملری مختلف صیرده ترتیب اولمشدر .

قطری ۲۵

— ۲۹ —

قراۋتی ممکن اوله مامشدر .

قظری ۱۱

— ۳۰ —

قراۋتی ممکن اوله مامشدر .

قظری ۱۳

(۲)

عرب - بیزانتین طرزنده قورشونلر

عرب - بیزانتین طرزنده کی قورشون مهرلرک نه درجه نادر اولدیغنی مدخلده بیان ایتمش ایدک [صحیفه ۶]. فی الواقع آتیده تعریف ایدیه جکمز اون بش مهر شمدی یه قدر معلوم اولان قولکسیونلرک اک مهمنی تشکیل ایدوب بونلر کال مشکلات ایله انجق اون ایکی سنه ظرفنده جمع وتلفیق ایدیه یلمشدر .

ایلک دفعه اوله رق بو طرزده بر مهری موسیو استیقل بالاده ذکر اولنان مقاله سنده درج وتعریف ایدرک اوزمانه قدر اوروپاچه فن مسکوکات اربابنه بوکی قورشونلرک معلوم اولدیغنی بیان ایتمشدر [۱]. ایکنجی دفعه اوله رق موسیو شلو مبرژه بیزانتین قورشونلرینه دأر اولان اثرنده پارس مسکوکات عتیقه قاینه سنده بونلردن بر وکندی قولکسیوننده برقاچ عدد ودوققور قارلی پاوالاکی پاشاده دخی بر عدد بولندیغنی بیان ایدرک جمعاً سکز مهر تعریف ایلمشدر [۲]. اک صکره موسیو قازانووا مقاله سنده بوسکز مهری تکرار تعریف و نشر ایلمشدر [۳].

شمدی یه قدر معلوم اولان بو طرز قورشونلرک عددی موزة هایونده موجود اولانلر ایله برابر جمعاً یکرمی التی یه بالغ اوله یور .

بو قورشونلر بر درجه یه قدر عرب - بیزانتین تسمیه اولنان مسکوکاته مشابهدر . مسکوکات قدیمه مذکوره ارباب قونوه چوقدنبری معلوم اولوب بونلرک بر قسمی ابتدای فتوحات اسلامیه ده ابقا ایدی لان قدیم دارالضربلرده کسلمش وزمان اسلامده ضرب اولندیغنی مین بعض

[۱] صحیفه ۱۰ ده ذکر اولنان مقاله

[۲] Schlumberger, Sigillographie de l'Empire Byzantin, pg. 72

[۳] صحیفه ۱۰ ده ذکر اولنان مقاله

عبارات عربیه دخی علاوه قلمشدر . مسکوکات مذکوره علی العموم باقر اولوب کوشلری شمعی به قدر بولنماشدر و فقط التون اوله رق یالکز اوچ نسخه معلومدر که انلردن بری موزۀ هایونده محفوظدر . بوبابده غالب بك مرحوم موزۀ هایون مسکوکات اسلامیة قتالوغلرندن برنده تفصیلات لازمه ویرمشدر [۱].

بر دیگر قسمی ایسه اهل صلیب محاربانی صرمسند و یا خود قیاصره روم دولتی ایله هم حدود بولنان طوائف ملوک دورنده خارجی و داخلی معاملات تجاریه نك حسن جریانی ضمانتده رسمی و عربی و رومی یازیلی اوله رق ضرب اولسان مسکوکاتدر . حتی اراتقه زماننده رسمی [۲] و دانشمندیلر زماننده رسمی و بعضا صرف رومی حروف ایله محبر مسکوکات ضرب اولنمشدر [۳].

شو حال معلوم ایکن المزمه بولنان عرب - بیزانتین طرزنده کی قورشون مهرلرک اعمالی اسباب سائرده عطف ایتکه لزوم کوریه ماز . نومرو ۳۱ ده تعریف اولنوب آل حمداندن ابوالهیجا محمدک نامنی حاوی اولان قورشون ، طبق بیزانتین طرزنده کی مسکوکاتده اولدینی کبی ، خارج ایله اولان معاملاتک تمهلی ضمانتده ضرب اولدینی ومثلا حابده کی آل حمدان شعبه سی قیاصره ایله وانطاکیه روم والیاریه دائما محاربات ومناسبات سیاسیده وبعضاده تجاویز و تدافعی اتفاقده بولندقلرندن مذکور مهرده بولنلرک بروشقه سی اثری اولسی احتمال قوی بولندینی کبی امثالی مهرلرکده عین اسبابه مبنی اعمال واستعمال اولندقلری ثابت اولور . بناء علیه موسیو شلومبرژنك بوبابده سرد و بیان ایلدیکی نظریه شایان قبول اوله ماز [۴].

[۱] مسکوکات قدیمه اسلامیة قتالوغنی ، قسم ثانی ، مدخل ، صحیفه کز - لز

و صحیفه ۲۳ - ۲۶

[۲] مسکوکات قدیمه اسلامیة قتالوغنی ، قسم اول : مسکوکات ترکانه .

[۳] مسکوکات قدیمه اسلامیة قتالوغنی ، قسم رابع ، صحیفه ۸۲ - ۱۰۲

[۴] صحیفه ۳۹ ده ذکر ی سبقت ایدن ائرده .

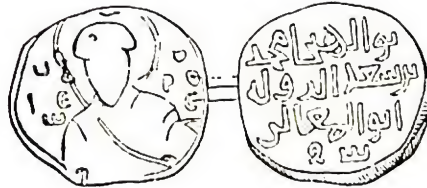
فی الواقع بو مهرلرده بعضاً خرسستیان اسملرینه دخی تصادف اولنه بور
[نومرو ۴۴]. بونلرک لسان عرب ایله تکلم ایدن اهالی خرسستیانیه و بلکه
انلرک رؤسای روحانیه سنه عائد بولندیغنده شبهه یوقدر .
وجهلرینه نظراً بوقورشونلر ایکی نوعه آیریلور : برطاقنک عبارتده سی
خط کوفی ایله و دیگر طاقنده ایسه عادی خط عربی ایله [نومرو ۳۱ ،
۳۸ ، ۳۹ ، ۴۱ ، ۴۳] محرزدر .

ظهرلرینه کوره عمومیتله اوچ نوعه تقسیم اولنه ییلور : برنجی نوعده
مریم انا یا خود بر آغیوس یعنی اعزّه نصارادن برینک تصویر ، ایکنجی
نوعده یالکز بر صلیب [نومرو ۳۵] و اوچنجی نوعده ایسه بردعای
حاوی روجه بر عباره [نومرو ۴۳ و ۴۴] کوریلور .

کوک وجهلرینه و ککک ظهرلرینه نظراً بومهرلر ایچون بر زمان تعیینی
غایت مشککدر ، زیرا وجهلرنده کی عربی یازیلر پک مختلف دورلرده
قوللانلدیغی کبی ظهرلرنده بولسان تصاویر دخی بعضاً یدنجی عصر
میلادیدن اوننجی عصره و بلکه دهامؤخر و قتلره قدر تطبیق اولنه ییلور .
عرب - بیزانتین مهرلری میاننده یالکز ابوالهیجاسمحدک قورشونی تاریخه
مستند اولدیغندن برنجی درجهده اهمیتی حائزدر . بوکی قورشونلرک
وباختصه صحن تاریخجه معلوم اولان ذواتک اسملرینی حاوی بولسانلرک
عددی تکثر ایتدکجه تاریخه فصل خدمت ایده جکی بیاندن مستغنیدر .

— ۳۱ —

آل حمدان

وجہی : [۱] بوالہیجا محمد | بن سعدالدولة | ابوالمعالی | شریف

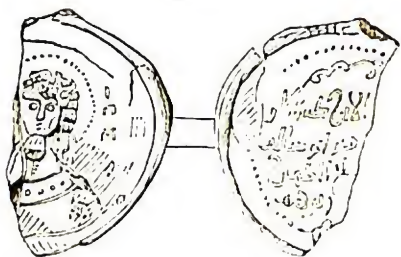
ظہری : آغیوس ثودوروسک تصویر

باشک ایکی طرفده : O ΘΕΩΔΩΡΟΣ

قطری ۲۵

بنو حمدان ایکی شعبه یه آریلور. بری موصلده و دیکری حابده.
حکومت ایتشدر. حاب شعبه سی ۳۳۳ دن ۳۹۴ تاریخنه قدر دوام
ایتشدر. اشته بو مهم قورشون حلب شعبه سنک ایکنجی امیری اولوب
۳۵۶ دن ۳۸۱ سنه سنه قدر حکومت ایدن سعدالدوله ابوالمعالی شریفک
اوغلی (ابوالہیجا محمد) ک نامنه ضرب اولمشدر. آل حمدانک نه سلسله
نامه سنده ونه ده مسکوکاتنده ذکر اولنمیان مشارالیهک اسمی ایلک دفعه
اوله رق بومهرده محرر بولنیور.

— ۳۲ —

مهرک نصفی نقصاندر . تلمک کچدیکی دلیکدن قیرلمشدر .

دجری :

...الابن طسار؟

...میر ابو سالم

...باء الدین

...ابرهم

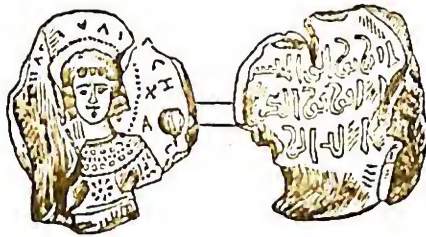
ظهری :

Π
M

بر آغیوس تصویر . صاغ طرفنده

قطری ۳۲

— ۳۳ —

دجری : خط کوفی ایله

... من بو ابوالحسن ؟

... هوو ایکن ؟

... لمدان ؟

ظهری : میخائل آرخانغه لوس تصویری

رسمک بالاسنده :

+ ΠΑΥΛΟΥ + ... CH [.]

M
I

: صاغنده

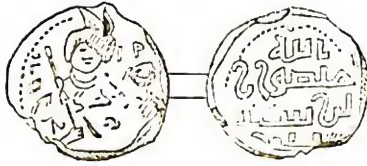
X
A

: باشک سولنده

بومهرک وجهنده کی عبارته نک برنجی سطرنده « ابوالجیش » کی
برکله قرائت اولنه بیایوب سائر یازیلردن برمعنا استیخراج ایتک ممکن
اوله مامشدر.

قطری ۲۷

— ۳۴ —

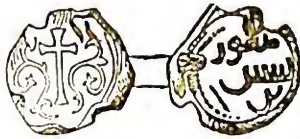
دجیزی : خط کوفی ایله
الله
منصور
بن سعد
[لعبد]

« لعبدالله منصور بن سعد »

ظہری : آغیوس غئورغیوس تصویر
باشک صول طرفندہ یوقاردن اشاغی : ΑΓΙΟΣ
صاغ طرفندہ : [Γεώργιος]

قطری ۲۰

— ۳۵ —

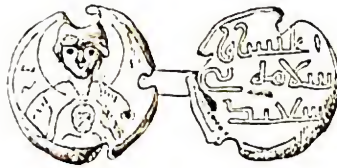
مدورالشکلدر. تاک کچدیکی دلیک موجوددر.

دجیزی : « حسین بن منصور »

ظہری : نقشار آراسندہ بر صلیب.

قطری ۱۷

— ۳۶ —

مدورالشكلدر وتلك كچدىكى دليك موجودر .

دېمىرى : [؟] و

سالا ۴۰ نى

سعيد

ظھرى : كوكسى اوزرنده مسيح مداليونى حاوى مریم انا (پاناگيا)
بلاخرىنيسا (تصويرى .

قطرى ۲۰

بوقورشونك برعنى موسيوشلومېژده بولنوب بيزانتين قورشونلرینه
داثر اثرنده [۱] موسيو صووهرك قرائته كوره نشر ايتش ايدى .
بالاخره موسيو قزانووا مذكور مهرى نظر تدقيقدن كچورهرك بالاده
ذكرى سبقت ايدن مقاله سنده كى ۲۵ نومرولى مهر ايله بالمقايسه «عشر جند
وقسيم الدوله» كې قرائت ايدرك ۳۱ نومروده تعريف ايلمشدر [۲].
حالبوكه مذكور مهر ك عىنى اولان بزم مهرده عبارده نك «[؟] وسلامه
نى سعيد» اولدينى شېه سزدر . برنجى سطرده ده كى كله نك قرائتى ممكن
اوله مدى .

[۱] صحيفه ۳۹ ده ذكر اولنان كىتابك ۷۲ نچى صحيفه سى .

[۲] صحيفه ۱۰ ذكر اولنان مقاله

— ۳۷ —

مدورال شکلدر .

رهمی : خط کوفی ایله

با [لله]

سعید بن

شمعون

سو

ظہری : کوکسندہ مسیحک مدالیونتی حاوی پاناغیا تصویری

باشک صولندہ ۵۲ ، صاغندہ MP

قطری ۲۰

وجهندہ کی عبارتہ نك بالاسندہ تلاك کچدیکی محل قبریلیمش اولدیغندن
ایکنجی سطرده کی اسم ایوجه او قونہ میوب « سعید » یاخود « شعیب »
اوله بیلور . دردنجی سطرده کی « سو » کلمہ سی بر تاریخ اولسه کرکدر .
فقط نقطه لری موضوع اولدیغندن سنه سنی حساب ایتمک ممکن دکلددر .
مسکوکات ارتقیده دخی بوکی اشاراته تصادف اولنور [۱] .

[۱] مسکوکات قدیمه اسلامیہ فنالوخی ، قسم اول ، مسکوکات ارتقیه ،

— ۳۸ —

تاك كچديكى يرلرده قورشون قيرلمشدر .

• دجزي

الوانق با . .

عبدالغاف ؟

الفراد ؟

ظھری :

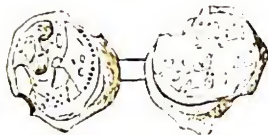
آغیوس واسیایوسك تصويرى . باشك ايكي طرفنده بوانق اوزره

[ó áγιος Βασίλειος] ΑΙ [ος]

نطرى ۱۵

بوندن صكرهكى مهر دخى بونك عینی اولدیفندن اورایه دخى سراجعت اولنه .

— ۳۹ —

تلاک کجديکی محل قيريق وبوزو قدر .

وجہی :

الوائق . . .

عبدالغافر بن

[ال] [قرب]

ظہری :

آغیوس واسیلیوسك تصویرى .

باشك ایکی طرفنده بولمق اوزره : Ὁ ἁγίος Βασίλειος

قطرى ۱۵

بوندن اولکی مہرایله اشبومہر عین عبارتہ وتصویری حاویدر . موسیو
شاومبرژہنک بالادہ ذکرى سبقت ایدن اثرندہ دخی عین بر مہر (نومرو ۱)
مندرجدرکہ عبارتہ سنی ، نقصان اولدیغندن ، بالاخرہ موسیو قازانووا
مقالہ سندنہ (نومرو ۳۱) یالکیز « الوائق بالر . . » اوقویہ بیلمشدر .
یکدیگرینک عینی اولان اشبو اوج مہرک مقایسہ سیلہ دخی محتوی اولدینی
عبارہ تمامیلہ اکلاشیلہ میور ایسہدہ برنجی سطر « الوائق بالرحمن »
ایکجی سطر « عبدالغافر بن » و اوچنجی سطر ایسہ « القرب ؟ » کبی
قراءت اولنہ بیلور .

— ۴۰ —

عیسی بن حسن :

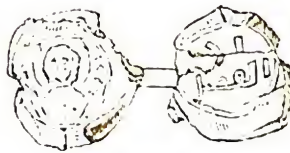
دجری :

بر آغیوس تصویر (یازیلاری سیاهکدر) .

ظہری :

قطری ۲۰

— ۴۱ —

تلك چديكي شلاده یازی بوزوقدر .

دجری : . . ۱ الفضل

ظہری : پاناغیا تصویر

قطری ۱۸

۲ نومرولی قورشونده « الفضل بن احمد » اسماری موجودر .

— ۴۲ —

دجری : عبارتہ ناک برنجی و ایکسچی سطرلرینک قراشی ممکن
اولاد میوب یالکیز اوچنچی سطر (حسن) کی اوقونیور .
ظہری : پاناغیا تصویر .

قطری ۱۵

— ۴۳ —

دجری : مؤمن بن علی ؟

ظہری :

+ KĒ

β OHΘ

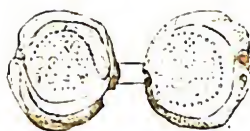
ϕ IC(1)

Δ σβζ.α

معنای : « یارب قولنی صیانت ایله »

قطری ۱۶

— ۴ —

رجزى : خط كوفى ايله : بطرس بن شعيب

ظري :

+ KĒ
B'Θ' T(1)
C(1) ΔΟΥ
Λ(1)

Kērie βούθει τῇ σφ̄ δούτῃ

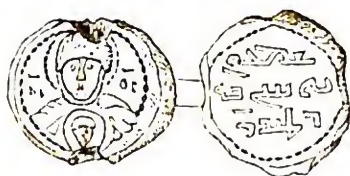
معنای : « یارب قوایی صیانت ايله »

قطری : ۱

کیرک موسیو شلومېژدنک ۴ نومرولی مېرندە وکړک یهنا موزدسنگ
برمېرندە (استیقل نومرو ۱۰) « بطروس » اسمی موجود اولوب فقط
مذکور مېرلرک تباردسنى موسیو قازانووا « سمعون بطرق » کې
قرائت ایتک استدیور . بزم قورشونده « بطرس » کلمه یی شېه سز
اوقونمقددر .

سریانى خط ایله محرر

— ۴۵ —

دېمى : عبار دنك خط عربى به نقلی شویله در :

سمعون

یوحانان بره

دطیبو

ظہری : کوکسندہ مسیحک مدالیونتی حاوی مریم انا تصویرى.

باشك صولنده ΘΥ و ساغنده MP

بویازی سریانى عتیق طرزنده یازلمش ایسه ده صکر دلری دخى بعضاً
بو طرزده یازیلر تقلید ایدلمش اولدیغندن مهرک زمانى بو واسطه ایله تعیین
ایدیله میوب انجیق مریم انا تصویرى اون اوچنچى عصر میلادی به دلالت
ایتمکده در.

عین عباردى حاوی فقط (تہ سرا) تسمیه اولانان طوپراق اوزرینه
مضروب برمه ر تدمرده بولنوب بارون اوستینوفک قولکسیوننه داخل
اولمشدر [۱].

سریانى اسانى اوزره محرر قورشون مهره ایلك دفعه اولیق اوزره
تصادف اولنه یور . بناء علیه سائر بعض لسانلرده دخى بویله قورشونلرک
بولنه بیامسى احتمالدن بعید دکلدر [۲].

Revue Biblique, 1903, pas. 607 [۱]

[۲] موسیو شایومبرزه قورشونلره دأثر اثرنده [مصحفه ۷۶] برسیلک

قورشون مهرک عباره سنک عبرانى لسانده اولسی احتمالی سویله یور .

(۳)

عثمانی قورشونلری

سلاطین عظام عثمانیه حضرتانک نام هایونلارینه مضروب اولوب
 قدیمًا کیسه و بوغچه لرك آغزینی تمهیر ایتمک مخصوص اولان قورشون
 مهرلر ایلاک دفعه اولدرق غالب بکک « تقویم مسکوکات عثمانیه » یی
 واسطه سیله فن مسکوکات عتیقه اربابنه معلوم اولمشدر . اثر مذکورده
 بو قورشونلردن سکنر عدد موجود اولوب آنلره دائر برخیلی معلومات
 دخی مندرجدر . اوزماندن بری بعض ارباب مراقق وانتیقه چیلر یاندده
 مذکور قورشونلردن تک توك کورلمکده اولدینی کی بعض اوروپا موزهلرندده
 دخی بولندینی استخبار اولتمکده در . موزده هایوننده شمعدی یه قدر
 طوبانان قورشونلرك عددی یکرمی بشه بالغ اولمشدر که آتیده بعضیاری
 رسملریله برابر مختصر آ تعریف اولنه جقدر . بو مهرلرك انک اسکیماری
 سلطان یازید خان ثانی حضرتلرینک واک یکیمسی سلطان ابراهیم خان
 حضرتلرینک زمان سلطنتلرینه تصادف ایدیه یور . مع مافیه دهاسکره لری
 دخی قورشونله مق اصولی جاری اولدینی شبهه دن وارسته در . غالب بکک
 قتالوغنده فضل اولدرق برده سلطان محمد خان ثالث حضرتلرینک نام شاهانه لرینه
 مضروب بر قورشون موجوددر . بو مهرلرك عباراتی علی الاکثر
 عائد اولدقاری زمانلرك سکهلری عبارات ویازیلارینه مشابه اولوب انحقق
 قالبلرك قطارلری بعضاً آرز برشی تخلف ایدیه یور .

محل ضربلارینه کلنجه شمعدی یه قدر « قسطنطنیه » و « طرابلس »
 و برده « سامور » دن بشقه سنه دسترس اولنه مامشدر . تقویم مسکوکات
 عثمانیه ده اشبو « سامور » محل ضربی حاوی فقط بوزوق و نقمان اولدرق
 ایکی قورشون موجوددر . عین محل ضرب موزده هایون قولکسیوننده
 یدیه مهرده پک کوزل او قونیور .

فی الواقع وهاء اولاده سیسام جزیره سنک اسم قدیمی اولمق اوزره «ساموز» کبی اوقونه بیلور. مؤلفین عربک بعضلارنده «سامس» کبی یازدیفی ده واردر [۱]. فقط مؤلفین عثمانیه نیک اسکیلارنده بیله «صوصام» و «سیسام» تعبیرلرندن بشقه سنه تصادف اولنه مامشدر و برده بو طاقم مهرلرک حاوی اولدیفی کله لرک کافه سنده نقطه لر موجود اولدیفی خالده سامور کله سنده کی (ر) حرفنک اوزرنده نقطه بولنامسی «سامور» کبی اوقونه جغه دلیل اوله بیلور.

فقط مسکوکات عثمانیه میاننده شمدی یه قدر بویه بر محل ضرب معلوم اولدیغندن «سامور» نامیله معروف بر محاک تحریسنی اقتضا ایتدیرمشدر. بواسمه بر قصبه یه جغرافیا کتابارنده تصادف ایدلمیور. انجق مسکوکات عثمانیه ده محل ضرب اوله رق «ضرب فی اردوی هایون» دیه مضروب سکیلر موجود اولدیغندن و «سامور» ک دخی بروقه مهمه ایله شهرت بولمش بر موقعک اسمی اولمسی احتمالی بولندیغندن داغستاندن جریان ایدن «سامور» نهری وارد خاطر اولمشدر [۲].

اشبونهر قفقاسیه نیک داغستان قطعه سی شمالنده کی یماجلردن نبعان ایدوب شرقه طوغری قیوریلدقدن صکره در بند قصبه سنک جنوبنده بحر خزره منصب اولور. اشته بونهرک کنارنده ۱۵ هجادی الاول ۹۹۱ تاریخنده بر محاربه عظیمه وقوع بولمشدر که اوز دیمیر اوغلی عثمان پاشا طرفندن امام قولی خانک ایران اردوسی تمامیه منہزم اولمشدر. و بوجنک «مشعل» صواشی «نامیله کتب توارینخده وقایع مشهوره دن اوله رق مندر جدر. پاشای مشارالیه بر جوق محاربات مهمه دن صکره در علیه عودتله ۹۹۲ ده ینه اولجانبه کوندرلش و ۹۹۳ ده تبریزی فتح ایلدکن صکره سنه مزبورده ذی القعدہ سنک بشنده اجل موعودیه ارتحال دار بقا ایللمشدر.

[۱] یاقوت، معجم البلدان. لایسنخ طبعی، جلد ۱، صیغه ۲۱.

[۲] بحرین عثمانیه دن نجیب حاصم، ک افندینک بوبابده واقع اولان اخطاراتنه

بالخاصه تشکر ایدرز.

اردوی هایون دربند و حوالایسند خیلی وقت دها قالمشدر. حتی
 دربندوشماخی قصبه لرندده مضروب مسکوکات عثمانیه دخی کورلمشدر. اشته
 بوقورشونلرده اوقونان « سامور » محل ضربی سامور نهری جوارنده
 ارام ساز اولان اردوی هایون ایچون حاک و ترتیب ایدلمش اوله جغندده
 شبهه یوقدر. ایلاک دفعه اوله برق بواسطه سکده هایون قابنده اوله برق
 ظهور ایدیشی فن مسکوکات عثمانیه ایچون برنجی درجه ده اهمیتتی حائزدر
 وایلروده بومحل ضرب ایله بعض سکد لراک دخی بولنمسی احتمالدن بعید
 دکادر.

سلطان بایزید خان ثانی

۸۸۶—۹۱۸

— ۴۶ —

قسط: طایفه

تاریخی ۸۸۶

ظہری : سلطان بایزید
بن محمد خان
عز نصرہ ضرب
قسط: طایفه
[سنہ ۸۸۶] [۸]

تلك كچديكي یرده ظہری بر آرز بوزولمشدر.

یازینک قطری ۲۲

— ۴۷ —

بالادہ کینک عینی اولوب تل کچدیکی محامدہ ایکیه قیریامشدر . فقط
تاریخی ۸۸۶ تمامیه موجوددر .

قطری ۱۲

— ۴۸ —

۴۶ نومرونك عینیدر ، فقط یاریسی نقصاندر . یازیار دها اینجه
وحجمی دها کوچکدر .

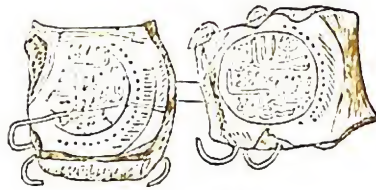
قطری ۲۱

بالاده کی قورشونلرک اوچیده لوحه اولهرق تلک اوزرینه
قیوریلدقدن صکره ضرب اولمشدر .

سلطان سلیمان خان اول

۹۲۴ — ۹۲۶

— ۴۹ —

قسطنطنیه

تاریخی ۹۲۶

نصره	ظہری :	سلطان	رجبزی :
عز ضرب		سلیمان	
قسطنطنیه		بن شاه	
س-----		ایم	
س-----		شاه	
۹۲۶			

قورشون ، لوحه اولارق قیویرلدن صکره تالک اوزرینه ضرب اولمشدر . تالک پارچهلری موجوددر .

قطری ۱۳

— ۵۰ —

بالاده کینک عینی اولوب وجهی قسماً بوزوقدر .

قطری ۱۳

— ۵۱ —

۴۹ نومرونك عینی اولوب تل برقاج کردلر قورشونه طولانديغندن
يازیلری قسماً بوزوقدر.

قطری ۱۳

— ۵۲ —

عن نصره

نصر ب

قسطنطنیه

سنه

۹۲۶

قطری :

اطنان

شاه

سایمان

شاه

بن ساهیم

وجزی :

حجمی غایت ایجه در. قورشونك اولجه تام مربع اولدیغی اكلاشیاور.

قطری ۱۵

— ۵۳ —

نصره
عن ضرب
—
قسطنطنیه
.....

ظہری :

دجری :
سلطان
سلیمان شاہ
بن سلیم خان

یووارلق بر قورشونہ ضرب اولمشدر .

ظہری ۱۳

— ۵۴ —

عن نصره
ضرب
قسطنطنیه
۹۲۶
.....

ظہری :

دجری :
سلطان
سلیمان
بن خان
سلیم

قورشون غایت ایچہ ویووارلق اولہرق مضروبدر .

ظہری ۱۲

— ۵۵ —

اغزا نصره
ضرب
قسطانیه
سنه
۹۲۶

قطری :

رهبر : سلطان
سایمان
بن سایم
خان

قورشه-ونک حجیمی و یازیاری ایخه در و درونندن کچن تل قسماً
موجوددر.

قطری ۱۵

— ۵۶ —

بالاده کینک عینیدر. ظهیرنده « عز نصره ضرب الخ » تماماً اوقونیور.
قطری ۱۵

— ۵۷ و ۵۸ —

بوایکی قورشون بالاده کی ۵۵ نومرولی قورشونک عباراتی حاوی
و فقط یازیاری آز فرقلیدر و حجملری قالین اولمغله برابر تالک کچدیکی
یرلرده دلیکلر حاصل اولمشدر. ۵۷ نومرونک تاریخی سیلک ایسه ده
۵۸ نومروده ۹۲۶ سنه می تمامیه اوقونمقدهدر.

قطری ۱۲

سلطان سلیم خان ثانی

۹۷۴ — ۹۸۲

— ۵۹ —

قسطنطنیه

تاریخی سیلکدر

عز نصره	:	ظہری	:	سلطان
ضرب	:	قسطنطنیه	:	بن سلیمان
....	:	خان	:	

یازیلاری بوزوق وتاریخی بتون بتون سیلکدر . درونندن کچن تل
محافظه اولمشدر .

غالب بکک قتالوغندہ تعریف اولنان قورشونک ظہرنده « خادمملکه
ضرب قسطنطنیه ۹[۷]۴ » محرودر .

قطری ۱۳

— ۶۰ —

رجیزی : فلس طرباس
 ظرری : مدور و چچک کبی گرفت اولاق
 اوزره درت کره « خان »
 ۹۷۴

قطری ۱۲

رسمندن کوریلدیکی وجهله بو عجایب مهرک قرائتی پاك مشکلدور .
 مع مافیه تاریخی کوزلجه او قوندیغندن سلطان سایم خان نانی حضر تارینک
 زمان سلطنتلرنده ضرب اولندیغنده شبهه یوقدر .

« فلس طرباس » عباره سنک قرائتی موزده هایون قولکسیونلرنده
 بولنان بر طرفی یالکیز چچکلی بعض باقر سکلر تأیید ایدیه یور . مقایسه یی
 قولای اولاق اوزره رسمی بورایه درج اولمشدر .

سلطان مراد خان ثالث

۹۸۲ — ۱۰۰۳

— ۶۱ —

قسططنیه

تاریخی ۹۸۲

رجبزی : سلطان مراد
ظہری : [عز] نصرہ
[ضر] ب قسططنیه

سنة

۹۸۲

قورشون اینجہدر و مرکزینہ طوغری برپارچہسی نقصاندر .

ظہری ۱۴

— ۶۲ —

سامور

تاریخی ۹۹۳

دعوی : اطان
مراد بن
سلیم خان
ظہری : اطان مراد
(سامور ۹۹۳)
بن سلیم

« سامور » محل ضربی حقتندہ تحیفہ ۵۵ دہ بعض مطالعات بیان
اولمشدر .

ظہری : ۱

— ۶۳ —

قورشونک نصفی قیریق ویازیمزدر .

دعوی : ۶۲ نومرونک عینیدر . ظہری :
سامور ۹۹۳
بن سلیم خان ضرب

بوقورشون ۶۲ نومرولی مہرک ظہری اتمام ایده یور .

ظہری : ۱

-- ۶۴ --

دجہزی : سیلکدر . ظہری :
(ساہور ۳ ..)

بن - ایم خان ...

قطری ۱۵

-- ۶۵ --

دجہزی : ۶۲ نومرونک عینیدر . ظہری : سلطان ...

(ساہور ...)

بن سلیم ...

قطری ۱۵

-- ۶۶ --

دجہزی : کاملاً سیلکدر . ظہری : نصرہ
عن ضر

ساہو ...

فی

۹۹۳

....

قطری ۱۴

— ۶۷ —

و.م.ه.ی : ۶۲ نومرونك عینیدر .

ظ.ه.ی : ۶۶ نومرونك عینیدر .

آز سیاکدر قطری : ۱

— ۶۸ —

و.م.ه.ی : ۶۲ نومرونك عینیدر .

ظ.ه.ی : عن نصره

ضرب

فی

سـاـمـور

سـنـه

....

قطری ۱۱

دروندن . تعدد تلار یکم شد .

— ۶۹ —

تاریخ و محل ضربی سیلک اولان

و جری : ۲۲ نومرونک عینیدر :

ظہری : مدور اوله رق محرز ایسه ده « عن نصره ضرب » دن
غیری عبارات سیلکدر.

یازیسی مدور اوله رق ایلک دفعه بومهرده کورلمشدر.

قطری ۱۴

سلطان ابراهیم خان

۱۰۴۹ — ۱۰۵۸

— ۷۰ —

قسط: طایفه

تاریخی سیلکدر

و جزی : بر طغرا ایچنده : سلطان ابراهیم بن احمد خان

قرری : خلد ملکه
(ضرب)

قسط: طایفه

.....

سلطان ابراهیم خان حضرت تارینک نام هایونلرینه ضرب اولسان
بومهر ایلاک دفعه ظهور ایلدیکی کبی علی العموم طغرا لی قورشونلرک دخی
برنجیسیدر. خاقان مشارالیه حضرت تارینک اقیچه لری قالبنده در .

قطری ۱۶

فهرست

تخفیه

مدخل	۶
عرب قورشونلری	۱۰
خلفای عباسیه زمانی	۱۲
آل ابی دلف	۲۱
آل بویه	۲۹
آل کا کویه	۳۱
تعیین اولنه میان قورشونلر	۳۳
نذر و وفقه عائد قورشونلر	۳۵
عرب - بیزانتین طرزنده قورشونلر	۳۹
عثمانلی قورشونلری	۵۴
سلطان بایزید خان ثانی	۵۷
سلطان سلیمان خان اول	۵۹
سلطان سلیم خان ثانی	۶۳
سلطان مراد خان ثالث	۶۵
سلطان ابراهیم خان	۷۰

فیاتی ۱۰ غروشدو